

Horvát nyelvű helynévgyűjtési tapasztalatok Bátyán és Dusnokon*

Bevezetés

Bátya (hr. Baćin) és Dusnok (hr. Dušnok) Bács-Kiskun vármegye Kalocsai járásában, a járásközponttól, Kalocsától délre található települések. Néprajzi szempontból a Kalocsai-Sárközhöz tartoznak. A tájegység többi településétől elsősorban abban különböznek, hogy mind Bátyán, mind Dusnokon élnek katolikus déli szláv eredetű lakosok, akik önmagukat rácnak nevezik. Ezért okkal nevezhetjük ezt a két falut kétnyelvűnek, amely kettősség a települések helynévanyagában is tetten érhető. Az alábbiakban a 2024 nyarán e településeken végzett horvát nyelvű helynévgyűjtési tapasztalataimról számolok be.

2. A bátyai és dusnoki horvátok

A bátyai és dusnoki horvát közösség önmagát rácnak nevezi, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy katolikus vallásuk miatt különböznek a pravoszláv (ortodox) szerbektől. A katolikus rác vagy rác elnevezés gyökerét és okát a 19. században kell keresnünk, amely a nagy szerb nyelvújítótól, VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆTÓL származik. 1849-ben megjelent *Srbi svi i svuda* (Mindenkí, mindenhol szerb) című cikkében fogalmazta meg azon állítását, miszerint a što nyelvjárást beszélő szerbek, csupán vallásukban különböznek egymástól (DUDÁS 2023: 136). Így KARADŽIĆ szerint vannak pravoszláv (ortodox) szerbek, muzulmán szerbek — mai terminológiával bosnyákok — és katolikus szerbek, akiken a horvátokat kell érteni.

A magyarországi horvátok eredet, nyelvjárás és néprajzi jellegzetességek szempontjából nagyon változatos közösséget alkotnak (SOKCSEVITS 2021: 15). SÁROSÁCZ GYÖRGY néprajzkutató nyomán a magyarországi horvátok a fenti jellemzők alapján hét nagyobb csoportba sorolhatók, amelyek egyike a Duna menti horvátok csoportja, ahová a bátyai és dusnoki ráchorvátok is tartoznak (SOKCSEVITS 2021: 17).

A bátyai és dusnoki horvátok ősei a 16. században érkeztek mai lakóhelyükre (SOKCSEVITS 2021: 26), bár Bács-Kiskun vármegye területére idejött a 17–18. század

* A tanulmány az MTA Magyar Tudomány Ünnepe programsorozata keretében 2024. november 6-án elhangzott előadás szerkesztett változata. Az írás a Magyar Tudományos Akadémia által támogatott Magyar Nemzeti Helynévtár Program keretében készült.

fordulójára teszik (FEHÉR 1996: 39). Nyelvi szempontból mindkét településen a horvát nyelv *što* nyelvjárását, annak is archaikus szlavóniai dialektusát beszélik (LISAC 2003: 32). Ez egyben arra is utal, hogy a mai ráchorvátok ősei minden bizonnyal Szlavóniából érkeztek mai lakóhelyükre. Ennek a dialektusnak a fő jellemzője, hogy az összsláv **ě* helyén *e* áll, pl. *čoe*k 'ember', *deca* 'gyerekek', *grej* 'bűn', *mleko* 'tej', *svet* 'világ'. Azonban egy-egy szóban a *ja*t helyén *i* áll, pl. *divojka* 'lány'. További, a helynevekben is megfigyelhető nyelvjárási sajátosságokkal részletesebben az alábbiakban a 6. pontban foglalkozom.

3. A helynévgyűjtés körülményei

A múltban szervezett horvát nyelvű helynévgyűjtésre nem került sor sem Bátyán, sem pedig Dusnokon. Ugyanakkor magyar nyelvű gyűjtési előzmények vannak, amelyekben hasznos horvát nyelvű anyagot is fel lehet lelteni. A korábbi gyűjtések adatait kéziratos helynévgyűjtések (FEHÉR 1963, 1979, NAGY 1973), valamint publikált történeti-földrajzi és néprajzi munkák (BÁRTH 2010, FEHÉR 1996, D. SZABÓ 1992) tartalmazzák.

Mindez azt jelenti, hogy szervezett horvát nyelvű helynévgyűjtésre elsőként a Magyar Nemzeti Helynévtár Program keretében került sor, ugyanakkor a két településen eltérő módszertan szerint. Míg Dusnokon a magyar nyelvű gyűjtéssel egyidejűleg, voltaképpen kétnyelvű (magyar és horvát) helynévgyűjtés folyt, addig Bátyán egynyelvű, horvát nyelven zajló helynévgyűjtésre került sor. Dusnokon a kétnyelvű gyűjtést Báráth János vezette, a magyar nyelvű gyűjtésben Cselovszky Katinka, Kulcsár Virág, Kurucz Réka, Vieland Anna és Wendl Dávid vett részt. Dusnokon később sor került egynyelvű horvát gyűjtésre is, amelyet a dusnoki gyökerekkel rendelkező, a közelmúltban kroatisztikai témában PhD-fokozatot szerző Simonits Tina végzett.

Mindkét településen összesen hat-hat adatközlővel, négy-négy nővel és két-két férfival készült interjú. Az interjúalanyok kiválasztása során az egyik legfontosabb szempont az volt, hogy olyan személyek legyenek, akik beszélik a helyi horvát nyelvjárást. Emellett természetesen fontos kritérium volt az is, hogy az adatközlőnek választott személy jól ismerje települése bel- és külterületét egyaránt. A fenti két szempont érvényesítése miatt sajnos azzal kellett szembesülni, hogy nagyon leszűkül azon személyek száma, akik potenciális adatközlők lehetnek. Ennek oka, hogy a horvát nyelvjárást még aktívan beszélők átlagéletkora 70 év körül van. Ez és az ennél idősebb korosztály tagjai azok, akik még folyékonyan beszélik őseik nyelvét. Ráadásul szintén ők azok, akik a legjobban ismerik a helyneveket is, mert a mezőgazdasági vagy erdőgazdasági munka során még használták őket, és tisztában vannak azzal is, hogy pontosan vagy legalábbis megközelítően pontosan hol helyezkednek el a nevek által jelölt helyek. A nyelvjárás ismerete azért is fontos, mert a nyelvjárási sajátosságok a helynevekben is megjelennek.

4. A bátyai és dusnoki horvát helynevek

A bátyai és dusnoki horvát helynevek összességét a korábbi, a magyar helynévanyagot feldolgozó munkákban fellelhető horvát helynevek, valamint a 2024-es kétnyelvű vagy horvát nyelvű élőnyelvi gyűjtések alkalmával rögzített helynevek adják. A gyűjtés kiindulópontjául a már meglévő magyar helynévanyag szolgált, amelyet igyekeztem horvát nyelvre átültetni, illetve kérdésekkel esetlegesen újabb helyneveket, netán alakváltozatokat előhívni az adatközlők emlékezetéből. Mind Bática, mind pedig Dusnok esetében bebizonyosodott, hogy a mai beszélők az 1960-as és 1970-es években feljegyzett helyneveknek már csak egy részét ismerik. Sokszor mondták, hogy ismerős a név, hallották már valahol, de nem tudták azonosítani, lokalizálni, hogy pontosan mi volt, és hol helyezkedik el a név által jelölt objektum. Ezzel kapcsolatban egyébként mindkét településen elhangzott, hogy a téészesítéssel járó tagosítás miatt számos korábban élő helynév megszűnt létezni, hiszen az egykori kisebb parcellák helyett az intenzív mezőgazdasági termelésnek kedvező nagytaóblás művelés terjedt el. Az így kialakult nagyobb szántóföldek, rétek, gyümölcsösök pedig akár több önálló helynevet is magukba olvasztottak, amelyek neve egy idő után feledésbe is merült. Az élőnyelvi gyűjtés során Báticaán 106 helynevet sikerült rögzíteni. A már meglévő régebbi helynévanyag adataival kiegészítve 155 horvát helynevet lehet felvenni a bátyai horvát helynévszótárba. Dusnokon az élőnyelvi gyűjtés során 144 helynév került elő, amely a korábbi adatokkal kiegészítve mintegy 180 helynevet jelent. Mindez egyébként azt is mutatja, hogy a horvát nyelvű helynévanyag számában mindenképpen elmarad a magyar mellett, ugyanis Báticaán és Dusnokon is több a magyar helynév, mint a horvát. Ennek okát elsősorban abban kell keresni, hogy már évtizedek óta a magyar a domináns nyelv mindkét faluban, így az újabb keletkezésű helyneveknek nincsen helyi horvát megfelelője. Természetesen kivétel mindig akad, így például az újabb keletkezésű dusnoki *Dohánybolt* helynévnek a *Du-řvanszki dutyá-řn* (Duvanski dućan)¹ a helyi horvát helynévpárja (DUDÁS 2025b).

Mindkét település helynévanyagában nagyobb a külterületi helynevek aránya a belterületiekéhez képest. A belterületi helynevek lehetnek:

- településrészek nevei: Bática: *Burgundi-řja* (Burgundija), *Dó-řbos* (Doboř), *Něgvřen* (Nedven), *Pod Vou-řšem* (Pod Vouřsem), *Sz-ř-lo* (Selo), *Sztá-ř-ro sz-ř-lo* (Staro selo) (DUDÁS 2025a); Dusnok: *Bu-řdzsák* (Budřak), *Fa-řksz* (Faks), *Fojó-řka* (Fojoka), *Há-řt* (Hat), *Sztá-ř-ro sz-ř-lo* (Staro selo), *Vá-řros* (Varoř) (DUDÁS 2025b);

¹ A horvát helyneveket kiejtés szerinti alakban, magyar egyezményes hangjelöléssel közlöm. Utánuk zárójelben a standardizált formát adom meg álló betűvel, horvát latin betűs írással, a horvát helyesírás szabályai szerint. A magyar egyezményes hangjelölést hangsúly- és tónusjelekkel egészítettem ki, az MNHP útmutatójának megfelelően (lásd https://mnhp.unideb.hu/kutatasi_segedletek/modszertani_segedletek/horvat_atiras_utmutato.pdf).

- épületek megnevezései: Bátya: *Cárkvá˘* (Crkva), *Hě˘rněrová kú˘tyá* (Hernerova kuća), *Szř˘szká kú˘tyá* (Srska kuća), *Sztá˘rá szř˘szká kú˘tyá* (Stara srska kuća) (DUDÁS 2025a); Dusnok: *Bu˘dzsácská oskó˘lá* (Budžačka oškola), *Lovró˘* (Lovro), *Má˘rcsėjina kú˘tyá* (Marčejina kuća), *Szá˘bor* (Sabor), *Těglá˘rá* (Teglara) (DUDÁS 2025b);
- utcanevek: Bátya: *Ba˘jaji pú˘t* (Bajai put), *Foktú˘fszki pú˘t* (Foktuvski put) (DUDÁS 2025a); Dusnok: *Bá˘tyikin szoká˘k* (Baćikin sokak), *Dzsá˘ndárěv szoká˘k* (Džandarev sokak), *Sztá˘klěni szoká˘csity* (Stakleni sokačić), *Vě˘liki drú˘m/pú˘t* (Veliki drum/put) (DUDÁS 2025b).

Az itt felsorolt, belterületen előforduló helynévfajták mellett vannak olyanok is, amelyek bel- és külterületen egyaránt előfordulnak (hidak, kutak, víznevek), valamint kizárólag külterületinek számító helynevek is (erdők, gyümölcsösök, kertek, legelők, rétek, szántók). Ezek az alábbi helynévfajtákba sorolhatók:

- víznevek: Bátya: *Duná˘j*, *Vě˘liki Duná˘j* (Dunaj/Veliki Dunaj), *Duná˘jác*, *Má˘li Duná˘j* (Dunajac/Mali Dunaj), *Vou˘s* (Vouš), *Á˘giná bá˘rá* (Agina bara), *Cárná˘ já˘má* (Crna jama) (DUDÁS 2025a); Dusnok: *Duná˘j* (Dunaj), *Vó˘s* (Voš), *Bi˘kovicá* (Bikovica), *Gyu˘rgyěv já˘má* (Đurđeva jama), *Mikló˘skiná bá˘rá* (Mikloškina bara) (DUDÁS 2025b);
- hidak nevei: Dusnok: *Gará˘b/Gará˘bszká tyu˘prijá* (Garab/Garabska ćuprija), *Má˘lá tyu˘prijá* (Mala ćuprija), *Mi˘skánszká tyu˘prijá* (Miškanska ćuprija), *Vě˘liká tyu˘prijá* (Velika ćuprija) (DUDÁS 2025b);
- keresztek megnevezései: Bátya: *Biě˘li kri˘zs* (Bieli križ), *Csá˘rdin Bó˘g* (Čardin Bog), *Hó˘roszki kri˘zs* (Horoski križ), *Má˘rcikof kri˘zs* (Marcikov križ) (DUDÁS 2025a); Dusnok: *Há˘lomszki kri˘zs* (Halomski križ), *Izsá˘cski kri˘zs* (Ižački križ), *Mátá˘nov kri˘zs* (Matanov križ) (DUDÁS 2025b);
- erdők, gyümölcsösök, kertek, legelők, rétek, szántók nevei: Bátya: *Á˘ntunká* (Antunka), *Gě˘rgělově ví˘snyě* (Gergelove višnje), *Lě˘gělěv* (Legelev), *Pu˘škási˘cá* (Puškašica), *Zo˘bistyě* (Zobišće) (DUDÁS 2025a); Dusnok: *Fe˘ket* (Feket), *Lě˘něská sú˘má* (Leneška šuma), *Má˘lá Csájé˘rá* (Mala Čajera), *Pányá˘k* (Panjak), *Pro˘szjě/Pro˘szjá* (Prosja/Prosje) (DUDÁS 2025b).

5. A bátyai és dusnoki helynevek típusai

A bátyai és dusnoki magyar és horvát helynevek a kétnyelvű beszélők nyelvhasználatában együtt élnek, egymással kölcsönhatásban vannak, és különféle interferenciás hatások figyelhetők meg bennük. Ez természetesen nem új jelenség, hanem a magyarok és horvátok hosszan tartó, több évszázados együttélésének eredményeképpen jött létre. Ez nem egyedülálló összefüggés, hiszen valamennyi két- vagy többnyelvű nyelvközösség helynévanyaga hasonló jellegzetességeket mutat. A nyelvi érintkezések és a helynévrendszerek kölcsönhatásának alapos feldolgozását nyújtja PÓCZOS RITA munkája, amely a Baranya megyei Sásdi járás magyar és német helynévanyagának vizsgálatán alapul (2010).

Ennek ellenére a bátyai és dusnoki horvát helynevek kapcsán ezúttal eltekintek a PÓCZOS RITA műve szerinti feldolgozástól. Helyette egy saját megfigyelésen alapuló rendszer szerint csoportosítom a helyneveket, amely csupán egyféle szempontnak tekinthető és a későbbiekben tovább is bővíthető. A horvát–magyar nyelvi viszonyok alapján a helynevek négyféle típusba sorolhatók:

1. Magyar és szemantikailag (részben) párhuzamos horvát megfelelő: *Kis-híd* – *Má'la tyu'prija* (Mala ćuprija), *Lenes* – *Lě'něškā sú'mā* (Leneška šuma) (DUDÁS 2025b); *Fok alatt* – *Pot Fó'kēm* (Pod Fokem), *Kis-Duna* – *Dunā'jác* (Dunajac), *Má'li Duná'j* (Mali Dunaj) (DUDÁS 2025a);
2. Mindkét nyelvben horvát eredetű név szerepel: *Budzsak* – *Bu'dzsák* (Budžak), *Duvanistye* – *Duvá'nistyě* (Duvanišće) (DUDÁS 2025b); *Dolnya suma* – *Do'lynyā sú'mā* (Dolnja šuma), *Nyiva* – *Nyi'vá* (Njiva) (DUDÁS 2025a);
3. A magyarban és a horvátban is magyar eredetű elnevezés használatos: *Sárvíz* – *Sá'rvíz* (Šarviz), *Tarnokháza* – *Tā'rnokhá'zā/Tř'nokhá'zā* (Tarnokhaza/Trnokhaza) (DUDÁS 2025b); *Árpás* – *Á'rpās* (Arpaš) (DUDÁS 2025a);
4. A helynevekben a kölcsönhatás következtében magyar és horvát nyelvű elemek együttesen jelentkeznek: *Babin-hát* – *Bā'bin há't* (Babin hat), *Halaszica* – *Hā'lászicā* (Halasica) (DUDÁS 2025b); *Pintérka* – *Pintě'rkā* (Pinterka), *Puskasica* – *Pu'skāsicā* (Puškašica) (DUDÁS 2025a).

KNIEZSA ISTVÁN (2003: 115–116) terminusával élve a párhuzamos helynévadás körébe sorolhatjuk az első típusba tartozó szinte valamennyi helynevet, ugyanis a magyar és horvát helynevek egymás szemantikai ekvivalensének tekinthetők, azaz az elemeik jelentése teljes mértékben megegyezik. Kivételt csupán a *Lenes* – *Leneška šuma* és a *Kis-Duna* – *Dunajac* névpár képez, amelyekben szemantikai szempontból nem szó szerinti az egyezés. A második és a harmadik típusba tartozó helynevek átvételek az egyik nyelvből a másikba, amelyek természetesen minden szinten beilleszkednek az átvető nyelv nyelvtani rendszerébe éppúgy, mint a jövevényszavak nem tulajdonnévi típusai. A legérdekesebbek kétségkívül a negyedik csoport helynevei, amelyek nagyon jól szemléltetik a két nyelvű helynévanyag legizgalmasabb eseteit, azaz a többszörös nyelvi kölcsönhatások eredményeképp létrejött hibrid helyneveket. Például a *Babin-hát* – *Babin hat* helynévpár esetében a magyar helynévben horvát eredetű a *Babin* tag, amely a hr. *baba* 'nagyamama, öregasszony' -in birtokos képzős származéka, míg utótagja a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' földrajzi köznév (FKnT.). A horvát helynévben pedig a magyar *hát* földrajzi köznév jelenik meg nem horvát nyelvi elemként. A *Halaszica*, *Pintérka*, *Puskasica* magyar helynevek esetében a horvát -ica és -ka helynévképző megjelenését látjuk, míg a horvát megfelelőikben magyar eredetű a *Halas*, a *Pinter* és a *Puškaš*. Talán ez a néhány példa is jól mutatja, hogy Bátya és Dusnok két nyelvű helynévanyaga szövevényes rendszert alkot, amely számos kiváló kutatási lehetőséget és témát kínál.

6. A helynevek nyelvi, nyelvjárási jellegzetességei

A helynevek a dialektológia szolgálatában is állnak, hiszen tükrözik a helyi nyelvjárási sajátosságokat is. Ilyen szempontból a bátyai és dusnoki helynevek fontos dialektológiai források, mivel néhány kivételtől eltekintve (STEPANOVIĆ 1986, GORJANAC 2008, VULIĆ 2022: 87) ritkán foglalkoztak Bátya és Dusnok horvát nyelvjárásával. Emellett a helynevek a két település közti nyelvjárási különbségeket is jól tükrözik.

A Bátyán és Dusnokon beszélt szlavóniai dialektus főbb jellemzői a helynevek példáján:

- az ősszláv **ě* helyén *e* áll: Dusnok: *Dečinjsko grobje* (DUDÁS 2025b);
- az ősszláv **skj*, **stj* helyén *šč* áll: Bátya: *Guščara, Rušceve, Zobišće* (DUDÁS 2025a); Dusnok: *Duvanišće, Kukruzišće* (DUDÁS 2025b);
- a palatális *lj* delateralizálódik: Bátya: *Groubje, Staro groubje* (DUDÁS 2025a); Dusnok: *Malo grobje, Nazarenuško grobje* (DUDÁS 2025b);
- török eredetű szavak használata: *budžak* 'sarok', *bunar* 'kút', *čajera* 'kaszáló', *čuprija* 'híd', *dućan* 'bolt', *hendek* 'árok', *sokak* 'utca' (DUDÁS 2025a, b).

A bátyai horvát dialektus az alábbiakban különbözik a dusnokitól:

- az *e* és *u* helyén *ie* és *ou* diftongus áll: *Bieli križ, Biela jama, Groubje, Lovasevo doule, Veliki dvour, Vouš* (DUDÁS 2025a) — Dusnokon nincsenek diftongusok;
- a szótagképző *-r*-t kíséreshanggal ejtik: *Carkva, Carna jama, Varbak* (DUDÁS 2025a) — ez archaikus jelenség, amely csupán néhány észak-adriai sziget nyelvjárásában őrződött meg; míg Dusnokon a szótagképző *-r*-t a horvát nyelvterület szinte egészére jellemző módon ejtik.

7. A bátyai és dusnoki helynevek a horvát helynevek rendszerében

A bátyai és dusnoki horvát helynévanyag kapcsán felmerül a kérdés, hogy milyen viszonyban állnak a horvátországi helynevekkel, vannak-e hasonlóságok, különbözőségek, vajon őriznek-e horvát jellegzetességeket? A két település horvát helynevei teljes mértékben kontinuitást mutatnak a horvátországi, főként a szlavóniai helynevekkel. Ez természetesen nem meglepő, hiszen az itteni horvátok ősei Szlavóniából vándoroltak északabbra a Duna mentére. Így az összegyűjtött helynévanyagban megfigyelhető a gyakori horvát helynévképzők használata: *-ac*, *-ica*, *-ka*, *-išće* (ŠIMUNOVIĆ 2009: 269). Ezek mellett megtalálhatók a Horvátország-szerte és Szlavóniára jellemző horvát földrajzi köznevek is: *bara*, *dol(e)*, *jama*, *šuma*, *put*, *križ* (vö. SEKEREŠ 1966: 433–434).

A Bátyáról és Dusnokról származó helynévanyagban természetesen számos magyar elem is megjelenik: *čarda* < m. *csárda*, *gudura* < m. *gödör*, *legelev* < m. *legelő*, *oškola* < m. *oskola*. Mindez nem meglepő, hiszen mára már a magyar a domináns nyelv mindkét településen, sőt maguk a kétnyelvű beszélők is magyar domináns kétnyelvűek. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy magyar elemek a szlavóniai névanyagban is előfordulnak, főként Nyugat-Szlavóniában és Baranya horvátországi részén, amely területek a 11. sz. végétől kezdve a magyar koronához

tartoztak, és a horvátok mellett magyarok és németek is lakták. Mindez a helynév-anyagban is számottevő nyomot hagyott már a középkortól kezdődően, ugyanis a Valkó vármegyei középkori helynevek mintegy egyharmada magyar eredetű (ŠIMUNOVIĆ 2002: 17–18). A horvátországi Baranyában végzett helynévkutatások is azt a tényt erősítették meg, hogy a szláv (horvát) eredetű helynevek mellett jelentős a magyar eredetű helynevek száma is (SEKEREŠ 1966: 438–439). Ezzel csupán arra kívánok utalni, hogy a horvát és a magyar nyelv közötti kölcsönhatás nem feltétlenül csak az új lakóhelyre költözés után indult meg, bár kétségtelenül sokkal nagyobb intenzitású lehetett, mint korábban Szlavóniában.

8. Összefoglalás

A Magyar Nemzeti Helynévtár Program keretében 2024-ben került sor az első olyan helynévgyűjtésre, amely kétnyelvű településeken zajlott az adott nemzeti-ségi nyelven. A Bács-Kiskun vármegyei Bátyán és Dusnokon lefolytatott horvát nyelvű helynévgyűjtés számos tapasztalattal szolgált, és általa nagyon értékes horvát nyelvű helynévanyag gyűlt össze. A helynevek a múlt őrzői, kulturális örökségünk ékes darabjai, ami még inkább igaz nemzetiségi kontextusban, hiszen a horvát nyelv háttérbe szorulásával, a nyelvvesztés útjára lépve ez a helynévanyag is feledésbe vész. Az utolsó pillanatban vagyunk, hogy a helyi horvát nyelvet még beszélő idős generáció segítségével átörökössük az utókornak ezt a nagyon értékes kulturális örökséget, megmentve ezzel a feledés homályától. Ehhez a Magyar Nemzeti Helynévtár Program kiváló lehetőséget és keretet nyújt, ráadásul így a horvát nyelvű helynévanyag a magyar nyelvész kollégákhoz is eljut, és a magyar helynévkutatás is profitálhat belőle. Ezzel több évtizedes adósságot is törlesztünk a magyar tudományosság felé, amely a program által felkarolta a nemzetiségi nyelveken való helynévgyűjtés ügyét. A további munka megszervezésében nagy segítséget fognak nyújtani az első tapasztalatok, így a bátyai és dusnoki gyűjtés egyfajta kiindulópontnak is számít a további kutatások számára.

Irodalom

- BÁRTH JÁNOS szerk. 2010. *Dusnok története és néprajza*. Dusnok, Dusnok Község Önkormányzata.
- DUDÁS ELŐD 2023. *Od povijesti jezika do jezične politike*. Budapest, ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék.
- DUDÁS ELŐD 2025a. *Bátya ráchorvát helynevei*. URL: https://mnh.unideb.hu/szotarak/Magyarország/BacsKiskun/Batya_rachorvat_szotar_online.pdf
- DUDÁS ELŐD 2025b. *Dusnok ráchorvát helynevei*. URL: https://mnh.unideb.hu/szotarak/Magyarország/BacsKiskun/Dusnok_rachorvat_szotar_online.pdf
- FEHÉR ZOLTÁN 1963. *A bátyai határ. Földrajzinév gyűjtés*. Kézirat. Néprajzi Múzeum Adattára.
- FEHÉR ZOLTÁN 1979. *Bátya földrajzi nevei*. Kézirat. Néprajzi Múzeum Adattára.
- FEHÉR ZOLTÁN 1996. *Bátya életrajza*. Bática, Bática Község Önkormányzata.

- FKnT. = BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA 2014. *Magyar földrajzi köznevek tára*. A Magyar Névtárhivatal Kiadványai 32. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- GORJANAC ŽIVKO 2008. Neke svojstvenosti govora baćinskih i dušnočkih Hrvata u Mađarskoj. *Šokačka rič 5. Zbornik radova znanstvenog skupa Slavonski dijalekti*. Vinkovci, Zajednica kultura umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije. 139–149.
- KNIEZSA ISTVÁN 2003. A párhuzamos helynévadás: egy fejezet a településtörténet módszertanából. In: KNIEZSA ISTVÁN 2003. *Helynév- és családnévtanulmányok*. Budapest, Lucidus Kiadó. 115–184.
- LISAC, JOSIP 2003. *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb, Golden marketing–Tehnička knjiga.
- NAGY ANDOR 1973. *Dusnok földrajzi nevei*. Kézirat. Kalocsa, Viski Károly Múzeum.
- PÓCZOS RITA 2010. *Nyelvi érintkezés és a helynévrendszerek kölcsönhatása*. A Magyar Névtárhivatal Kiadványai 18. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- SEKEREŠ, STJEPAN 1966. Antroponimija i toponimija južne Baranje. *Hrvatski dijalektološki zbornik 2*: 405–458.
- SOKCSEVITS DÉNES 2021. *A magyarországi horvátok rövid története. Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj*. Budapest, Croatia.
- STEPANOVIĆ, PREDRAG 1986. *A Taxonomic Description of the Dialects of Serbs and Croats in Hungary. The Štokavian Dialect*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR 2002. Ojkonimija srednjovjekovne Vukovske župe. *Folia Onomastica Croatica 11*: 1–41.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb, Golden marketing.
- D. SZABÓ KÁLMÁN 1992. Dusnok történeti földrajza. *Cumania 13*: 165–240.
- VULIĆ, SANJA 2022. *Blago rasutih. Jezik Hrvata u dijaspori. Dio 2*. Split, Književni krug Split.

Experiences of Collecting Croatian Toponyms in Baćin (Bátya) and Dušnok (Dusnok)

Baćin (Bátya) and Dušnok (Dusnok) are located in Bačka-Kiškun County (Bács-Kiskun County), within the municipality of Kaloča (Kalocsa), south of the town of Kaloča (Kalocsa). Both villages are bilingual, home to Croats who are identified by the sub-ethnic name *Rác*. Their ancestors migrated to this part of Hungary from Slavonia in the 16th century.

In the summer of 2024, Croatian toponyms were collected in both villages as part of the Hungarian National Toponym Registry Program. This paper examines the main characteristics of the collected microtoponyms, which are classified into several types. These toponyms are of either Croatian or Hungarian origin. The toponyms in Baćin (Bátya) and Dušnok (Dusnok) display similar features to those in Croatia, maintaining continuity with them.

Toponyms represent valuable cultural heritage, especially in diaspora communities where language use is gradually declining. Therefore, their documentation is of vital importance, and the Hungarian National Toponym Registry Program provides an excellent framework for this work.